

Young Migrant Integration Leaders [EXEMPLAR]
IO1 – Program nauczania dla prowadzących integrację

Moduł 1: Integracja a ja

Materiały do samodzielnej nauki

Wprowadzenie do modułu:

Jest to pierwszy moduł programu nauczania dla liderów integracji. Moduł ten dotyczy tematu "Integracja a ja", który zawiera definicje ważnych terminów, wprowadzenie do wskaźników systemów monitorowania integracji i jej przebiegu oraz krótki przegląd dynamiki migracji i polityki integracyjnej w Niemczech. W trakcie sesji twarzą w twarz, która towarzyszy temu modułowi, uczestnicy będą mieli możliwość zastanowienia się nad swoim osobistym zrozumieniem integracji, sformułowania swoich oczekiwań, obaw i umiejętności oraz przedyskutowania barier integracyjnych.

Osiągnięte efekty kształcenia :	Wiedza: Rozumienie (różnych) znaczeń integracji i uznanie jej za kluczowy czynnik rozwoju jednostek i społeczności. Lepsze zrozumienie istniejących struktur państwa przyjmującego.
	Umiejętności: Umiejętność zastanowienia się nad własnymi obawami, oczekiwaniami i kompetencjami, a także nad różnicami kulturowymi i podobieństwami między krajem przyjmującym a krajami pochodzenia. Umiejętność dostrzegania i przełamywania stereotypów
	Nastawienie: Rozmyślać i działać otwarcie, być elastycznym i dyspozycyjnym, być pewnym siebie i czuć się "dobrze" ze sobą, swobodnie wyrażać siebie przy jednoczesnym poszanowaniu wartości kraju przyjmującego.

Założenia teoretyczne:

W tej sekcji przedstawimy Państwu kilka podstawowych informacji na temat integracji. Najpierw przyjrzymy się różnorodności grupy migrantów, która wpływa na proces integracji, następnie przedstawimy definicje i wskaźniki integracji, a na koniec przedstawimy krótki przegląd historyczny dotyczący dynamiki migracji i rozwoju polityki integracyjnej w Niemczech.

Rozdział 1: Pojęcie i znaczenie integracji

Różnorodność populacji migrantów

Migranci w Niemczech nie są grupą spójną i jednorodną, różnią się między sobą wieloma cechami, takimi jak kraj pochodzenia, wiek, płeć, język ojczysty, wielojęzyczność, socjalizacja społeczna/polityczna, doświadczenie z demokracją i dyktaturą, doświadczenia związane z migracją i uchodźcami, socjalizacja kulturowa, socjalizacja edukacyjna, sytuacja psychospołeczna, edukacja szkolna, potrzeby w zakresie kształcenia zawodowego, doświadczenie zawodowe, czas trwania pobytu w Niemczech, które mogą odpowiednio wpływać na proces integracji.

Kilka definicji:

Migrant: Termin "migrant" jest ogólnym terminem dla imigrantów i emigrantów i odnosi się do osób przemieszczających się z jednego kraju do drugiego. W Niemczech ludzie, którzy urodzili się za granicą i przenieśli się do Niemiec, są uznawani za migrantów. W ten sposób mają oni własne doświadczenie migracyjne i są nazywani również migrantami "pierwszego pokolenia".

Osoba z pochodzeniem migracyjnym: Zgodnie z definicją Federalnego Urzędu Statystycznego dana osoba ma pochodzenie migracyjne, jeżeli nie posiada ona (lub przynajmniej jedno z rodziców) obywatelstwa niemieckiego przez urodzenie. Kategoria "z pochodzeniem migracyjnym" została wprowadzona w Niemczech wraz z mikropisem z 2005 roku. Pozwala ona na opisanie procesów integracji społecznej nie tylko cudzoziemców, ale także naturalizowanych imigrantów pierwszego pokolenia i ich potomków.

Obywatel państwa trzeciego: Każda osoba, która nie jest obywatelem Unii Europejskiej i nie jest objęta prawem dotyczącym swobodnego przemieszczania się zawartym w kodeksie granicznym Schengen.

Uchodźcy: Zgodnie z Konwencją Genewską dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r. uchodźcami są osoby, które uciekły z kraju, w którym mają stałe miejsce zamieszkania, ze względu na uzasadnioną obawę przed prześladowaniami ze względu na rasę, religię, narodowość, przynależność do określonej grupy społecznej lub prześladowania polityczne. Mówiąc wprost, uchodźcy to migranci, którzy przekraczają granice państwowe, aby uniknąć przemocy, ponieważ ich życie, integralność fizyczna, wolność i prawa są zagrożone.

Przesiedleńcy: Termin ten oznacza obywateli niemieckich, którzy stracili miejsce zamieszkania na wschodnich terytoriach Rzeszy Niemieckiej z powodu wydarzeń związanych z II wojną światową. Przesiedleńcy są jedną z największych grup imigrantów w Republice Federalnej Niemiec. Ze względu na swoje pochodzenie korzystają oni z uprzywilejowanego przyjęcia w Niemczech z bezpośrednim dostępem do niemieckiego obywatelstwa i aktywną pomocą w integracji ze strony państwa.

Znaczenie i wskaźniki integracji

Termin "integracja" opisuje szanse uczestnictwa w kluczowych obszarach społecznych, takich jak rynek pracy, system edukacji czy rynek mieszkaniowy. Chociaż zasadniczo każda jednostka we współczesnych społeczeństwach musi mieć zdolność integracyjną, pojęcie integracji w debatach odnosi się zazwyczaj do imigrantów i ich potomków.

Inne definicje integracji:

- 1) 1) Integracja jest procesem długotrwałym. Celem jest włączenie do społeczeństwa wszystkich osób, które mieszkają w Niemczech na stałe i legalnie. Imigranci powinni mieć zapewniony pełny i równy udział we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Ich obowiązkiem jest nauka języka niemieckiego oraz znajomość, poszanowanie i przestrzeganie konstytucji i prawa. (BAMF, Federalna Agencja ds. Migracji i Uchodźców)
- 2) 2) Integracja przebiega w bardzo różny sposób i zależy również od politycznego, społeczno-gospodarczego, kulturowego lub religijnego pochodzenia imigrantów. Integracja nie oznacza, że osoba lub grupa musi porzucić swoje pochodzenie kulturowe i tożsamość, które wyraża się w języku, religii lub tradycji. Proces integracji polega na zbliżeniu, wzajemnej konfrontacji i komunikacji, znajdowaniu podobieństw i różnic oraz przyjmowaniu wspólnej odpowiedzialności po obu stronach. (komisarz rządu federalnego ds. cudzoziemców i integracji) Integration is an overall social process that takes place in different areas and at different speeds and does not have a fixed endpoint. It rather

depends on the external and self-perception of the affected individuals. What is to be understood as "successful integration" is continuously renegotiated in the political and social field (Federal Agency for Civic Education)

Wskaźniki integracji

Integracja imigrantów i ich dzieci ma zasadnicze znaczenie dla spójności społecznej i wzrostu gospodarczego sprzyjającego integracji społecznej oraz zdolności migrantów do stania się niezależnymi, produktywnymi obywatelami. Jest to również niezbędny wymóg, aby ludność przyjmująca zaakceptowała dalszą imigrację. Ale jakie są wskaźniki "udanej" integracji? Czy jest to język? Prawdopodobnie tylko częściowo, ponieważ nawet osoby dobrze mówiące po niemiecku są często uważane za nienależące. Czy jest to praca? Tylko częściowo, bo nawet praca nie jest gwarancją ochrony przed dyskryminacją. Czy jest to styl życia i wartości? Tylko w pewnym stopniu, ponieważ nawet w "starym" społeczeństwie istnieją bardzo różne style życia i wzorce wartości.

Rozdział 2: Struktura integracji

Systemy monitorujące integrację w Niemczech i UE

Niemcy i Europa rozpoczęły tworzenie systemów monitorowania integracji imigrantów. Obecnie obserwacja ogranicza się głównie do strukturalnego obszaru integracji, zarówno w monitoringu niemieckim, jak i europejskim. Integracja społeczna i kulturowa oraz wskaźniki subiektywnego postrzegania integracji są pomijane.

Wskaźniki UE dotyczące integracji migrantów pochodzą z deklaracji z Saragossy, przyjętej w kwietniu 2010 r. przez ministrów UE odpowiedzialnych za integrację i wykorzystują oni dane Eurostatu. Celem jest wspieranie monitorowania sytuacji imigrantów w celu zwiększenia porównywalności między państwami członkowskimi UE i umożliwienia dostosowania polityki integracyjnej.

Cztery obszary integracji zostały określone jako obszary priorytetowe:

- **Zatrudnienie** jest istotną częścią procesu integracji.
- **Wysiłki w zakresie edukacji** są niezbędne, aby pomóc imigrantom odnieść sukces i zwiększyć ich aktywność w społeczeństwie.
- **Integracja społeczna** jest ważna nie tylko dla dostępu do rynku pracy, ale także dla ogólnego zaistnienia w społeczeństwie.
- **Udział imigrantów w procesie demokratycznym jako aktywnych obywateli** wspiera ich integrację i wzmacnia ich poczucie przynależności.

Wymiar "społeczeństwa przyjaznego" wraz z dodatkowymi wskaźnikami mierzy, w jaki sposób społeczeństwo przyjmujące odgrywa rolę w integracji migrantów. Uwzględnia on problematykę dyskryminacji o charakterze ogólnym oraz subiektywne postawy ogółu społeczeństwa i samych

imigrantów.

	Employment	Education	Social Inclusion	Active Citizenship	Welcoming Society
Zaragoza indicators	Employment rate	Highest educational attainment	At-risk-of-poverty (and social exclusion)	Naturalisation rate	Perceived experience of discrimination (survey)*
	Unemployment rate	Tertiary attainment	Income	Share of long-term residence	Trust in public institutions (survey)*
	Activity rate	Early school leaving	Self-reported health status (controlling for age)	Share of elected representatives (research)*	Sense of belonging (survey)*
	Self-employment	Low-achievers (PISA)	Property ownership	Voter turnout (research)*	
	Over-qualification	Language skills of non-native speakers (LFS module)**			

Źródło: Komisja Europejska 2013

Krótki wgląd w dynamikę migracji i rozwój polityki integracyjnej w Niemczech

W ciągu ostatnich 50 lat migranci stali się ważną częścią niemieckiej struktury społecznej. W 1960 roku w Republice Federalnej nie mieszkało nawet 700.000 cudzoziemców. Poza tym, z krajów byłego Związku Radzieckiego i innych krajów Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej, urodziło się około 400.000 przesiedleńców niemieckich. Obie grupy stanowiły razem tylko około 2 procent ludności niemieckiej. Dziś prawie jedna osoba na cztery w Niemczech ma pochodzenie migracyjne, a Niemcy są społeczeństwem wieloetnicznym.

W ciągu ostatnich dekad Niemcy były krajem przyjmującym imigrantów, co oznacza, że kraj ten był celem podróży dla obywateli UE i obywateli państw trzecich, którymi są uchodźcy, osoby ubiegające się o azyl, migranci zarobkowi itp. Jednak nie zawsze tak było: jeśli przyjrzymy się historii współczesnych Niemiec, okaże się to dość dynamiczne pod względem przepływów migracyjnych, zarówno w odniesieniu do emigracji, jak i imigracji.

Na przykład migracje transatlantyckie to ruchy ludności z terenów niemieckojęzycznych, zwłaszcza do Stanów Zjednoczonych, które miały miejsce do końca XIX wieku. "W latach 1816-1914 ponad 5,5 mln niemieckich emigrantów wyjechało do Stanów Zjednoczonych" (Hanewinkel & Oltmer, 2018). Ze względu na postępującą industrializację Niemiec tendencje emigracyjne stopniowo malały.

Pierwsza połowa XX wieku została ukształtowana głównie przez dwie wojny światowe i ich gospodarcze, polityczne i społeczne konsekwencje: ruchy ludności w wyniku wojen, ucieczka uchodźców przed rewolucją rosyjską i rosyjską wojną domową, ucieczka Żydów przed pogromami i innymi rodzajami prześladowań religijnych w Europie Wschodniej, emigranci uciekający przed prześladowaniami ze strony reżimu narodowosocjalistycznego, zatrudnienie przymusowej siły roboczej, ruchy ludności późnej i powojennej II wojny światowej, w tym przesiedlenie ludności niemieckiej w nowe granice kraju.

Na początku drugiej połowy XX wieku kontekst gospodarczy i społeczny oraz niemiecki "Wirtschaftswunder" skłoniły niemieckich polityków (zarówno z Niemiec Zachodnich, jak i Wschodnich) do rozwiązania problemu braku siły roboczej poprzez rekrutację tzw. gastarbeiterów. "Umowy rekrutacyjne podpisano najpierw z Włochami (1955), Hiszpanią i Grecją (1960), a następnie z Turcją (1961), Marokiem (1963), Portugalią (1964), Tunezją (1965) i Jugosławią (1968)" (Apostolopoulos, 2017, 2). Umożliwienie przedłużenia pobytu w 1971 r., utrwaliło status rezydenta "pracowników gościnnych" i wielu z nich sprowadziło swoje rodziny.

Umowy obowiązywały do 1973 r., kiedy to rząd federalny podjął decyzję o wstrzymaniu państwowej migracji zarobkowej.

Pracownicy gościnni" - jak sugeruje termin - nie byli uważani za imigrantów i oczekiwano, że w pewnym momencie w przyszłości opuszczą kraj. Co więcej, niemieccy politycy od wielu lat słynęli z tego, że Niemcy nie były "krajem imigracji".

Lata 90. charakteryzowały się również różnymi ruchami migracyjnymi: wraz z upadkiem Muru Berlińskiego i otwarciem Europy Wschodniej liczba przesiedleńców rosła. W latach 1991-1995 Niemcy przyjęły również około 350.000 uchodźców z byłej Jugosławii.

Punktem zwrotnym w polityce integracyjnej był raport Niezależnej Komisji ds. Migracji z 2001 r., w którym stwierdzono, że "Niemcy są faktycznie krajem imigracji" (Unabhängige Kommission Zuwanderung 2001, 164). Sformułowali zalecenia dotyczące reformy polityki integracyjnej, która doprowadziła do przyjęcia ustawy imigracyjnej z 2005 r., która uznała imigrację długoterminową za pozytywną. Obecnie coraz większą wagę przykładają do działań integracyjnych, których głównym elementem były kursy integracyjne, których celem było nauczanie języka niemieckiego i wiedzy o społeczeństwie.

Polityka integracyjna w Niemczech opiera się na zasadzie promocji i popytu. Z jednej strony imigranci mają obowiązek nabywania umiejętności językowych w języku niemieckim i poszanowania podstawowych wartości społeczeństwa niemieckiego, a w szczególności liberalno-demokratycznego systemu prawnego. Z drugiej strony, społeczeństwo niemieckie zostało zobowiązane do zapewnienia, że "imigranci mają dostęp do wszystkich ważnych sektorów społeczeństwa, gospodarki i polityki poprzez równość szans i równe traktowanie poprzez uznanie i zniesienie istniejących barier" (Bundesministerium des Innern 2014). Chociaż takie podejście podkreśla, że społeczeństwo przyjmujące musi również przyczyniać się do udanej integracji imigrantów, w praktyce i w publicznej dyskusji na temat integracji, usługi integracyjne są niezbędne przede wszystkim dla migrantów.

W 2015 r. Republika Federalna odnotowała nadwyżkę migracyjną w wysokości 1,14 mln osób, najwyższą w swojej historii, ze względu na rosnącą migrację azylową. W związku z wysokimi wskaźnikami imigracji w 2015 r., w sierpniu 2016 r. weszła w życie ustawa integracyjna, która dotyczy głównie osób ubiegających się o azyl i uchodźców uznanych za uchodźców. Zgodnie z tą ustawą uznani uchodźcy nie mogą wybierać miejsca zamieszkania przez trzy lata, są zobowiązani do uczestnictwa w kursach integracyjnych, a osiedlenie się na stałe nastąpi dopiero po pięciu latach, jeśli są "dobrze zintegrowani".

Obecny stan integracji w Niemczech

Mieszkańcy Niemiec o pochodzeniu migracyjnym lub bez niego nie mają takich samych możliwości uczestniczenia w kluczowych obszarach społecznych, takich jak edukacja, rynek pracy, zakwaterowanie czy uczestnictwo w życiu politycznym, jak to pokazują różne statystyki. Wynika to również z wieloletniego braku realizacji spójnej polityki integracyjnej. Nawet jeśli polityka integracyjna w Niemczech była i nadal jest krytykowana przez ekspertów ds. integracji, to w porównaniu z innymi krajami wysiłki integracyjne w Niemczech są oceniane pozytywnie. Indeks Polityki Integracji Migrantów (2015), który wykorzystuje 167 wskaźników do zbadania możliwości uczestnictwa migrantów w życiu społecznym w czasie, plasuje Niemcy w pierwszej dziesiątce 38 badanych krajów.

Źródła:

Apostolopoulos, D. (2017). Polityka Gastarbeiters w powojennych Niemczech. Artykuł zaprezentowany na 3. międzynarodowej konferencji z zakresu historii gospodarczej i społecznej "Historia pracy: produkcja, rynki, stosunki, polityka (od późnego średniowiecza do początku XXI wieku)". :<https://conferences.hdoisto.gr/2017/gr/papers/>

Bundesministerium des Innern (2014). *Migration und Integration. Aufenthaltsrecht, Migrations- und Integrationspolitik in Berlin. Deutschland*. Retrieved from:

https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/63015/migration_und_integration.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge BAMF (o.J.). *Glossar*. Retrieved from:

https://www.bamf.de/DE/Service/Left/Glossary/_function/glossar.html?lv3=1504494

Bundeszentrale für Politische Bildung (o.J.). *Glossar Migration – Integration – Flucht & Asyl*. Retrieved from:

<https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/270327/glossar-migration-integration-flucht-asyl>

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2018). *Migration, Integration, Asyl*.

Politische Entwicklungen in Deutschland 2017. Jährlicher Bericht der deutschen nationalen Kontaktstelle für das Europäische Migrationsnetzwerk (EMN). Retrieved from:

http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Publikationen/EMN/Politikberichte/emn-politikbericht-2016-germany.pdf?__blob=publicationFile

Butterwegge, C. (2005). *Von der "Gastarbeiter"-Anwerbung zum Zuwanderungsgesetz*.

Bundeszentrale für politische Bildung. Retrieved from:

<http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-migration-ALT/56377/migrationspolitik-in-der-brd?p=all>

Destatis (2018). *Bevölkerung mit Migrationshintergrund - Ergebnisse des Mikrozensus - Fachserie 1 Reihe 2.2 - 2017*. Retrieved from:

https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Publikationen/Downloads-Migration/migrationshintergrund-2010220177004.pdf?__blob=publicationFile&v=4

Die Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration (o.J.). *Glossar*. Retrieved from:

<https://www.integrationsbeauftragte.de/ib-de/service/glossar>

EU Commission (2013). *Using EU Indicators of Immigrant Integration. Final Report for Directorate-General for Home Affairs*. Retrieved from:

<https://pdfs.semanticscholar.org/57d8/bbec2db01a5d9dd4da77bd5de890f4aea511.pdf>

Europäische Kommission (2018). *Glossar zu Asyl und Migration. Version 5.0. Ein Instrument zur besseren Vergleichbarkeit - erstellt vom Europäischen Migrationsnetzwerk*. Retrieved from:

http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/EMN/Glossary/emn-glossary2.pdf?__blob=publicationFile

Europäische Webseite für Integration. Informationen und Good Practices zur Integration von Migranten (o.J.). Retrieved from:

<https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/eu-zaragoza-integration-indicators-italy?lang=de>

Hanewinkel, V., Oltmer, J. (2018). *Historical and Current Development of Migration to and from Germany*. Bundeszentrale für politische Bildung. Retrieved from:

<http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/262758/historical-and-current-development-of-migration-to-and-from-germany>

Migrant Integration Policy Index (2015). Retrieved from: <http://www.mipex.eu/germany>

OECD/EU (2018). *Settling in 2018: Indicators of Immigrant Integration*. OECD Publishing, Paris/European Union, Brussels. Retrieved from:

https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/indicators-of-immigrant-integration-2018_9789264307216-en#page4

Oltmer, J. (2017). *Globale Migration. Geschichte und Gegenwart*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.

Seifert, W. (2012). *Migrations- und Integrationspolitik*. Bundeszentrale für politische Bildung. Retrieved from:

<http://www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verhaeltnisse-eine-sozialkunde/138018/migrations-und-integrationspolitik>

Tutzinger Diskurs (Februar 2018). *Deutsche Migrations- und Integrationsgeschichte*. Retrieved from:

<https://www.tutzinger-diskurs.de/deutsche-migrations-und-integrationsgeschichte>

Unabhängige Kommission Zuwanderung (2001). *Zuwanderung gestalten – Integration fördern*. Retrieved from:

http://www.jugendsozialarbeit.de/media/raw/Zuwanderungsbericht_pdf.pdf